

Mennään maailmalle vastuullisesti

OPAS LIKKUVUUSHANKKEEN TOTEUTTAMISEEN

Sisällys

OSA 1: TAUSTALLA

Liikkuvuudet osana kansainvälistä toimintaa	5
Mitä liikkuvuushankkeet ovat?	6
Liikkuvuuksien vastuullisuuden perusta eli viitekehys	7
Erasmus+ -ohjelmakauden painopistealueet	8
Mitä on vastuullisuus?	9
Esimerkki: Kohti ympäristövastuullisempia hankkeita	11
Esimerkki: Kohti osallistavampia hankkeita	13
Esimerkki: Kohti digitaalisesti vastuullisia hankkeita	15

OSA 2: HANKKEEN SUUNNITTELU

Hankkeen suunnittelu osaksi toimintaympäristöä	17
Hankeviestintä ja viestintäsuunnitelma	18
Hanketoiminnan arviointi	20
Henkilöstöliikkuvuuden suunnittelu	21
Oppilasliikkuvuuden suunnittelu	22
Yhteistyöhankkeen suunnittelu	23
Tarkistuslista suunnitteluvaiheeseen	24

OSA 3: HANKKEEN TOTEUTUSVAIHE

Johdanto

27

Tarkistuslista hankkeen toteutusvaiheeseen

28

Liikkuvuudelle lähteminen

Liikkuvuuden vastaanottaminen

OSA 4: HANKKEEN ARVIOINTI JA RAPORTOINTI

Johdanto

32

Tarkistuslista hankkeen arviointiin ja raportointiin

33

LÄHTEET

34

Tämä opas on tuotettu Opetushallituksen rahoittamassa ”Mennään maailmalle vastuullisesti”-hankkeessa (2022-2024) Oulun kaupungin Sivistys- ja kulttuuripalveluissa. Oppaan tavoitteena on tukea koulutoimijoita suunnittelemaan ja toteuttamaan liikkuvuushankkeita vastuullisesti yhdessä Erasmus+-ohjelman painopisteiden mukaan. Oppaassa mainitut työkalut löytyvät osoitteesta: <https://www.ouka.fi/oulusta-maailmalle>

Materiaalia saa esittää ja jakaa edelleen. Muokkaaminen omiin tarpeisiin on luvallista alkuperäinen lähde mainiten.

Taustalla

Tässä
osiossa:

Määritellään käsitteet koulujen kansainvälinen toiminta, liikkuvuus sekä vastuullisuus.

Taustoitetaan miksi liikkuvuushankkeissa tulee huomioida vastuullisuus.

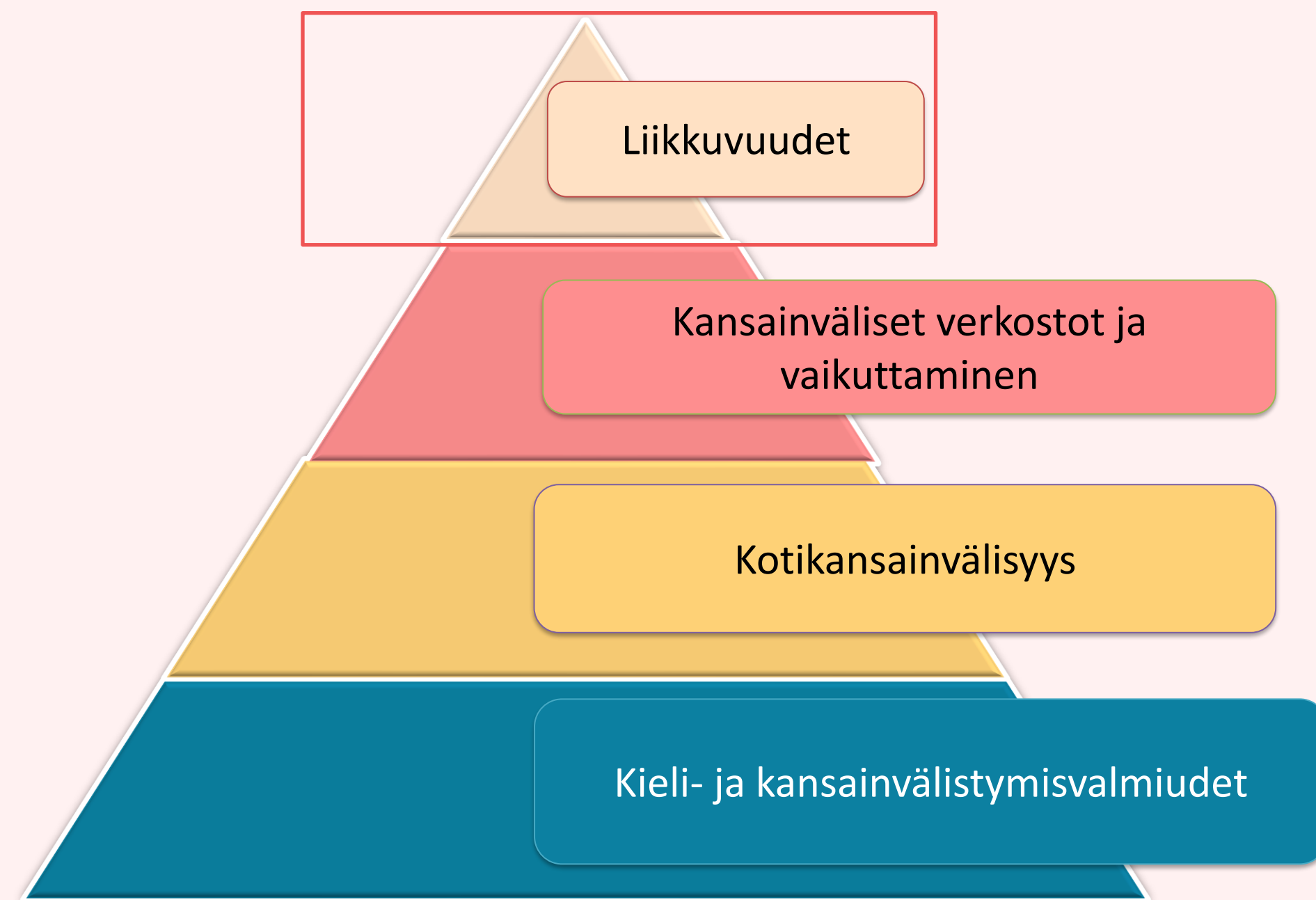
Syvennetään digitaalisuuden, osallisuuden ja moninaisuuden sekä ympäristövastuullisuuden painopistealueita esimerkein.

Liikkuvuudet osana yksikön kansainvälistä toimintaa

Kouluissa tapahtuvaa kansainvälistä toimintaa voidaan hahmottaa oheisen pyramidin avulla. Koulujen kansainvälinen toiminta auttaa lapsia ja nuoria omaksumaan maailmankansalaisen tietoja, taitoja ja asenteita.

Perusta maailmankansalaisuuteen luodaan pyramidin alemmilla tasoilla. Liikkuvuuksissa niihin osallistuvat henkilöt harjoittelevat alemmilla tasoilla hankittuja interkulttuurisia taitoja autenttisissa ympäristöissä.

Mitä liikkuvuushankkeet ovat?

1. Liikkuvuushankkeet (esim. Erasmus+ KA1)

- Koulun oma hanke, yksisuuntaisuus
- Oppilaiden ja henkilöstön liikkuvuus
- Kursseja, opettamista tai työnvarjostusta ulkomailla

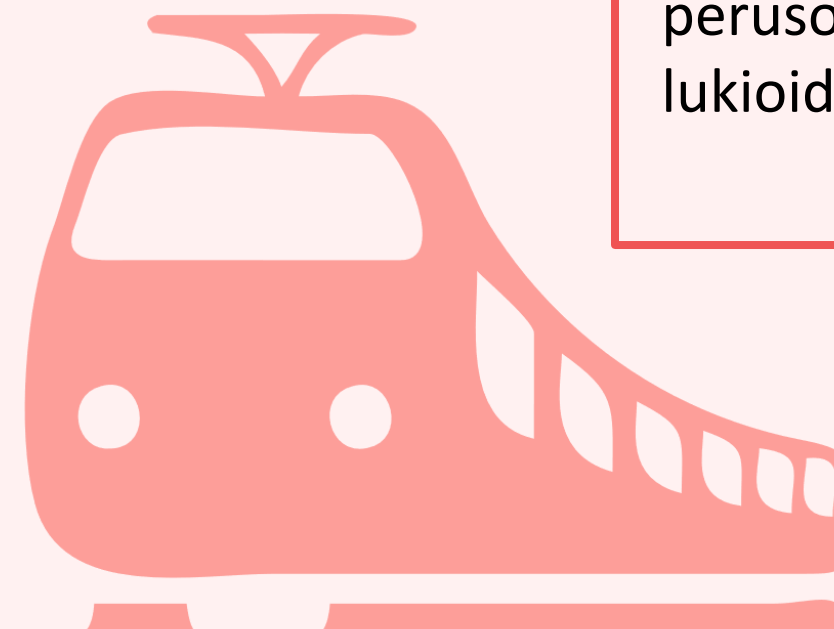
2. Kumppanuushankkeet (esim. Erasmus+ KA2)

- Useamman koulun tai organisaation yhteistyöhanke
- Oppilaiden ja henkilöstön liikkuvuus
- Yhteistyötä virtuaalisesti ja livenä

Hyvä tietää

Liikkuvuushankkeita voidaan toteuttaa erilaisilla rahoitusmenetelmillä.

Tämä materiaali on rakennettu tukemaan Euroopan Unionin Erasmus+-ohjelman painopistealueita. Luettavuuden helpottamiseksi sanalla "oppilas" viitataan sekä perusopetuksen oppilaisiin että lukioiden opiskelijoihin.

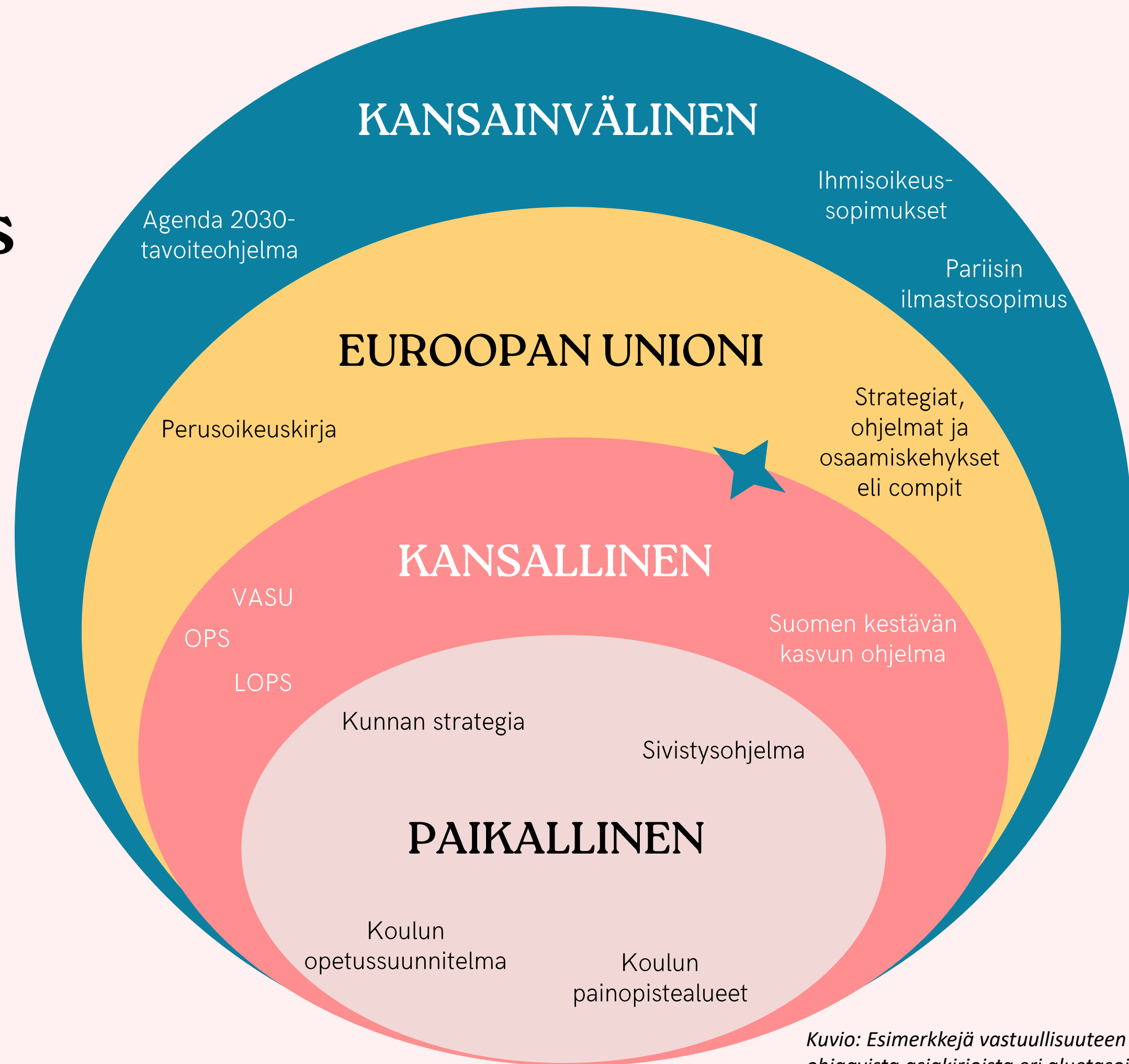

Liikkuvuuksien vastuullisuuden perusta eli viitekehys

- Globaalien ja alueellisten haasteiden ratkaiseminen edellyttää yhteisiä sitoumuksia ja ohjausta eri aluetasoilla.
- Vaikka toimimme paikallisesti ja seuraamme paikallisia asiakirjoja, olemme osana globaalia yhteisöä sitoutuneet toimimaan kansainvälisten ja Euroopan Unionin strategioiden mukaan.
- Liikkuvuushankkeissa tulisi näkyä vastuullinen toiminta, joka on kirjoitettu osaksi koulun toimintaa ohjaavia asiakirjoja kansainväliseltä paikalliselle tasolle.

Opetushallitus (OPH) koordinoi kansallisesti Euroopan Unionin liikkuvuusrahoituksia kouluille. Näin ohjataan toiminnan tavoiteltua suuntaa globaalilta paikalliselle tasolle.

Kuvio: Esimerkkejä vastuullisuuteen ohjaavista asiakirjoista eri aluetasoilla

Erasmus+-ohjelmakauden (2021-2027) painopistealueet

Osallisuus ja moninaisuus

- Oppijoiden ja henkilöstön tasavertaiset liikkuvuusmahdollisuudet sekä osallistuminen kansainväliseen toimintaan
- Helpotetaan uusien ja pienempien toimijoiden sekä vähemmän mahdollisuuksia omaavien henkilöiden ohjelmaan osallistumista.

Ympäristövastuullisuus

- Ekologisten valintojen tulee olla osa kaikkea hanketoimintaa ja tähän on tarjolla lisätukea.
- Hankkeen teemaksi voi valita vihreyden eli ilmastonmuutosta ja ympäristö –ja ilmastokysymyksiin liittyvän osaamisen kehittämisen ja levittämisen.

Digitaalisuus

- Voi näkyä hankkeessa esim:
 - Digiosaamisen suunnittelu ja kehittäminen, käyttäjäystävälliset välineet, tietoturvalliset alustat ja laadukkaat oppisisällöt
 - Digitaalisten teknologioiden hyödyntäminen opetuksessa ja oppimisessa
 - Digitaitojen ja digitaalisen lukutaidon kehittäminen
 - Virtuaalisen yhteistyön menetelmät ja mahdollisuudet

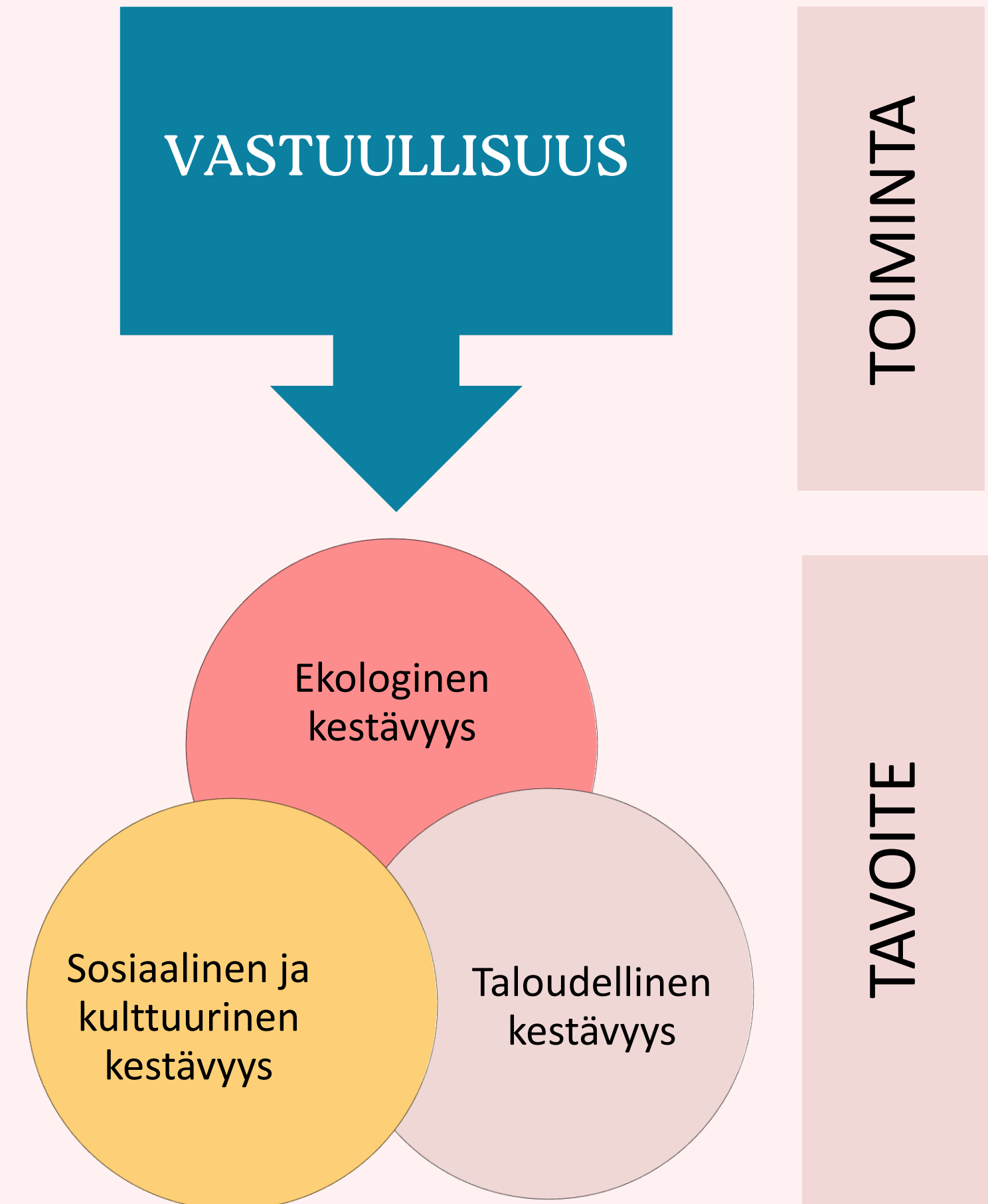
Aktiivinen kansalaisuus

- Lisätään yhteiskunnallista osallistumista tukemalla aktiivista kansalaisuutta ja edistämällä sosiaalisten ja kulttuurienvälisten taitojen, kriittisen ajattelun ja medialukutaidon kehittymistä
- Kehitetään osaamista:
 - *Tiedollinen*: EU:n asiat, arvot, yhteisöllisyyden ja moninaisuuden periaatteet
 - *Taidollinen*: harjoitellaan vaikuttamista ja yhteistyötä, kansalaistoimintaan osallistuminen

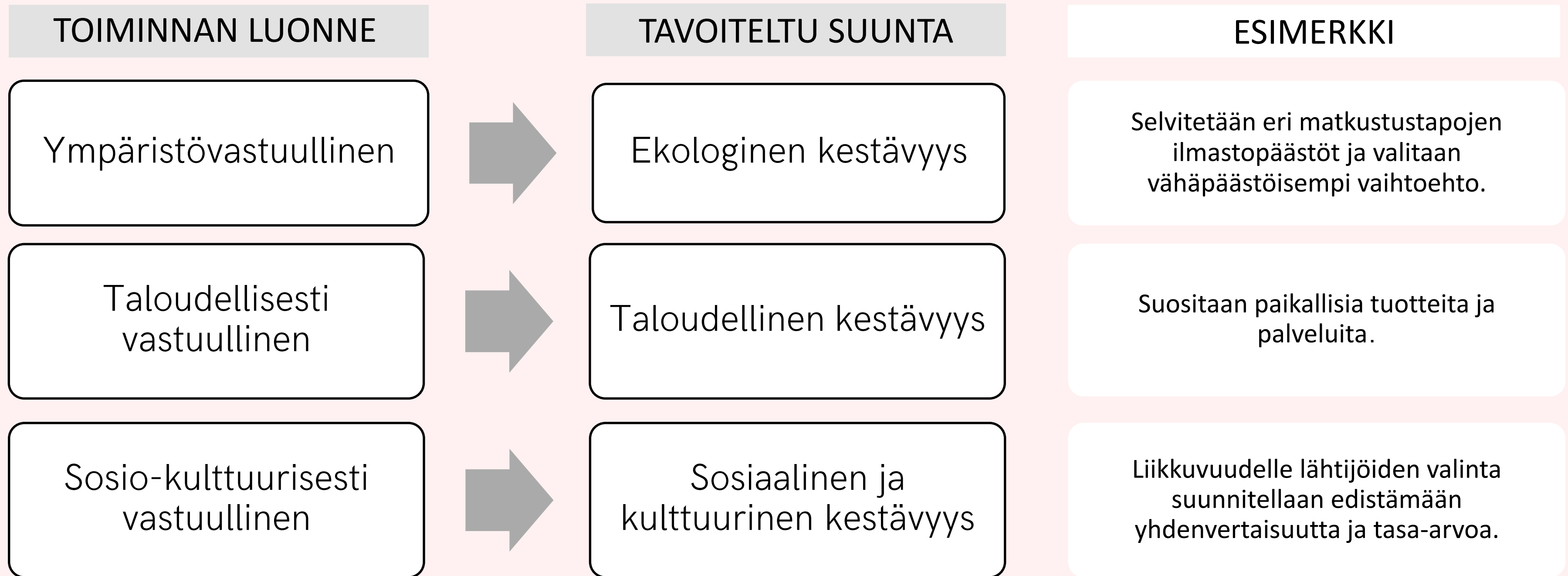
Erasmus+ohjelman painopistealueet perustuvat mm. Euroopan Unionin perusoikeuskirjaan, strategioihin, ohjelmiin ja osaamisen viitekehyksiin eli "compeihin". Tavoitteena on edistää globaalissa maailmassa tarvittavaa osaamista. Hakemusvaiheessa perustellaan, miten painopistealueet näkyvät hankkeen toteutuksessa ja/tai hankkeen sisältönä.

Mitä on vastuullisuus?

- Vastuullisuus on toimintaa, jonka tuloksena pyritään kestävyys eli edistämään kestävä kehitys eri ulottuvuuksia yhdessä.
- Kestävä kehitys tarkoittaa yhteiskunnallista, ohjattua muutosta, jonka tavoitteena on säilyttää ja taata hyvän elämän edellytykset nykyisille ja tuleville sukupolville.
- Kestävä kehitys voidaan jakaa eri ulottuvuuksiin: ekologiseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen sekä taloudelliseen.
 - Ekologinen kestävyys: tavoitteena säilyttää kasvi- ja eläinlajien monimuotoisuus sekä ekosysteemien toimivuus. Edellyttää ihmisen taloudellisen ja aineellisen toiminnan sopeutumista luonnon ja ympäristön uusiutumisen ja kestävyys.
 - Sosiaalinen ja kulttuurinen: tavoitteena taata hyvinvoinnin edellytysten siirtyminen ja kehittyminen sukupolvelta toiselle. Edellyttää yhteiskunnan jäsenten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa sekä perusoikeuksien ja elämän perusedellytysten toteutumista.
 - Taloudellinen: tavoitteena kestävä kasvu, joka ei perustu pitkällä aikavälillä velkaantumiseen vaan esimerkiksi pääoman käyttöä niin, että maapallon resurssit ehtivät uusiutua nopeammin kuin niitä käytetään.
- Ekologinen kestävyys on kestävä kehityksen perusta. Ihmisen hyvinvointi ja toimintamahdollisuudet eli sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen ulottuvuus perustuvat ekologiselle kestävyydelle.

VASTUULLISUUS JA KESTÄVÄ KEHITYS

Kuva mukaillen: Lapin AMK, matkailualan tutkimus-ja koulutusinstituutti.

Erasmus+-ohjelman painopistealueet (osallisuus ja moninaisuus, digitaalisuus, ympäristövastuullisuus ja aktiivinen kansalaisuus) tavoittelevat kestävyiden edistämistä eri näkökulmista. Liikkuvuushankkeissa vastuullisuus on tietoista toimintaa, jolla edistetään kestävä kehityksen eri ulottuvuuksia suunnittelusta raportointiin.

Esimerkki: Kohti ympäristövastuullisempia hankkeita

ERASMUS+ ohjelman Suomen kansallisen toimiston (OPH) ympäristövastuullisuusstrategia

Strategian tavoitteena:

- Hankkeita toteuttavien organisaatioiden oma toiminta on ympäristövastuullista.
- Rahoitetuissa hankkeissa on huomioitu ympäristövastuullisuus läpi hankeprosessin.
- Niiden hankkeiden osuus, joissa teemana on ympäristökestävyyttä edistävän osaamisen kehittäminen ja levittäminen, kasvaa.
- Liikkuvuusjaksoille lähtijät ovat tietoisia tekemiensä kulutusvalintojen (kuten matkustaminen, majoittuminen, ruokailu) vaikutuksesta ilmastoon ja luonnon kantokykyyn sekä ovat motivoituneita tekemään ympäristövastuullisia valintoja.
- Osaamista ja kokemuksia jaetaan erilaisissa verkostoissa.

Ympäristövastuullisuus hankkeen sisältönä, esimerkkejä:

- Ympäristövastuullisten kulutustottumusten ja elintapojen muutoksen edistäminen (esim. jätteen ja energiakulutuksen vähentäminen, vähäpäästöinen matkustaminen ja kiertotalous)
 - Ympäristö- ja ilmastokysymyksiin liittyvien tietojen, taitojen ja asenteiden kehittäminen
 - Kestävän kehityksen suunnitelmien laadinnan tukeminen
- Taiteen käytön edistäminen ympäristökasvatuksessa
- Ympäristövastuullisuutta käsittelevien opintojaksojen ja kurssien kehittäminen
- Ympäristökestävyyteen liittyvien haasteiden ratkaiseminen konkreettisilla teoilla
- Temaattisten verkostojen tai kumppanuuksien rakentaminen, jotka keskittyvät ympäristöaiheisiin hankkeisiin
- Mahdollisuuksien luominen vaikuttaa päätöksentekijöihin ympäristö- ja ilmastoasioissa

ERASMUS+-ohjelman vihreä matkustaminen

Erasmus-laatustandardien mukaisesti ohjelmasta tukea saavien organisaatioiden on edistettävä ekologisesti kestävää ja vastuullista toimintaa osallistujiensa keskuudessa ja lisättävä tietoisuutta liikkuvuustoimien ympäristöjalanjälkeä pienentävien tai korvaavien toimien merkityksestä (*Vihreä matkustaminen, OPH*).

- Vihreällä matkustamisella tarkoitetaan matkustamista, jossa matkaan tai osaan matkasta käytetään vähäpäästöisiä kulkuneuvoja, (kuten linja-auto, juna, yhteiskyyti autolla) tavoitteena minimoida jaksoon liittyviä päästöjä mm. lentoja vähentämällä.
- Osallistuja on oikeutettu vihreän matkustamisen tukeen, kun **enin osa matkustetusta matkasta tai vähintään toinen suunta meno-paluumatkasta** on matkustettu vähäpäästöisesti.
- Vihreän matkustamisen **tuki on korkeampi kuin tavanomainen matkatuki**, ja **matkustamiseen voi käyttää maksimissaan kuusi (6) matkapäivää**. Korotetun matkatuen lisäksi osallistujalle maksetaan yksilötuki jokaiselta toteutuneelta matkapäivältä.

Vihreän matkustamisen todentamiseksi täytetään **Vihreän matkustamisen vakuus**, joka on esitettävä pyydettäessä matkakuittien kanssa. **Lataa lomake tästä.**

HAASTA AJATTELUA JA VERTAILE LIKKUMISEN PÄÄSTÖJÄ

[Koulun Korjausopas – Käsikirjan Liike-
osio](#)

[Koulun Korjausopas- Koulun hiililaskuri](#)

Esimerkki: Kohti moninaisempia ja osallistavampia hankkeita

ERASMUS+ ohjelman osallisuus- ja moninaisuusstrategia

Yhteiskunnat ovat yhä moninaisempia. Nyky-yhteiskunnan sekä poliittisten järjestelmien toiminta perustuu siihen, että kansalaiset osallistuvat yhteiskunnalliseen prosessiin ja julkiseen elämään taustastaan ja olosuhteistaan riippumatta.

Strategian tavoitteena on toteuttaa enemmän ja paremmin hankkeita, joissa:

- Mukaan otetaan henkilöitä, joilla on vähemmän mahdollisuuksia osallistua.
- Keskitytään osallisuuteen ja moninaisuuteen liittyviin kysymyksiin.

Näin voidaan saada aikaan muutoksia parempaan niiden kannalta, joilla on vähemmän mahdollisuuksia sekä koko yhteiskunnassa ja auttaa vähentämään eriarvoisuutta. Strategialla pyritään edistämään moninaisuutta arvokkaana oppimisen lähteenä ja toimijoiden myönteisen vuorovaikutuksen mahdollisuuksia taustasta riippumatta.

Vähemmän mahdollisuuksia omaavat henkilöt

”(nuoret) henkilöt, joiden on hankalaa hyödyntää tehokkaasti ohjelman tarjoamia mahdollisuuksia taloudellisista, sosiaalisista, kulttuuriin liittyvistä, maantieteellisistä tai terveyteen liittyvistä syistä, maahanmuuttajataustansa vuoksi tai esimerkiksi vammaan tai oppimisvaikeuksiin liittyvistä syistä taikka muista syistä, mukaan lukien syyt, jotka voisivat johtaa Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artiklassa tarkoitettuun syrjintään”

Erasmus+ohjelman tuki osallisuuden ja moninaisuuden painopisteessä

Esimerkkejä mekanismeista

- Osallisuus ja moninaisuus avustusten myöntöperusteiden painopisteenä
 - Valmistelevat vierailut
 - Tehostettu mentorointi
 - Taloudellinen tuki
 - Lisärahoitus osallistujien erityistarpeista koituvista kustannuksista
 - Lisärahoitus organisaatiolle ylimääräisen työmäärän vuoksi
 - Erityisrahoitus pienemmille organisaatioille, jolla vähäinen kokemus Erasmus+ohjelman hankehakemusprosessista
- > Siirry tästä taloudellisen tuen hakuohjeisiin.**
- Lyhytkestoisemmat ja pienimuotoisemmat liikkuuvuusjaksot
 - Vaihdon tarjonta verkossa
 - Kielivalmennustuki

Hakijaorganisaation tulee ottaa huomioon osallisuus ja moninaisuus hankkeen elinkaaren kaikissa vaiheissa.

Strategiassa on annettu seuraavia ohjeita hankkeen suunnitteluun ja toteutukseen:

- Verkostoituminen ja valmiuksien kehittäminen osallisuuden ja moninaisuuden edistämiseksi
- Osallistujien tasapuolinen ja avoin valinta
- Tiedotus ja yhteydenpito
- Osallistujien valmistelu ja tuki kaikissa hankevaiheissa
- Yhteisön osallistumisen kannustaminen ja tukeminen

Siirry tästä linkistä lukemaan tarkemmin mekanismeista ja ohjeista organisaatiolle

Esimerkki: Kohti digitaalisesti vastuullisia hankkeita

- Digitaalisuuden painopisteen tavoitteena on saada digitaaliseen muutokseen yhdenvertaisesti mukaan kaikki oppijat ja opettajat. Digitaaliset ja teknologiset taidot ovat yksi Euroopan neuvoston määrittelemistä avaintaidoista elinikäisen oppimisen polulla.
- Digitalisaatio linkitetään usein yhteen kestäväen kehityksen ja vihreän siirtymän edistämisen kanssa. Tämä edellyttää vastuullisuuden huomioimista digikehityksessä ja digitaalisissa ympäristöissä toimimisessa läpileikkaavana teemana. Myös perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan vastuullista toimintaa tulee käsitellä osana tieto- ja viestintätekniologian osaamista.
- **Digitaalisesti vastuullinen hanke huomioi kestäväen kehityksen eri ulottuvuudet**
 - *Ekologisen*
 - Lisääntyvä käyttö (mm. tekoäly) kasvattaa energian ja materiaalin kulutusta
 - *Sosiaalisen ja kulttuurisen*
 - Datan hallinta ja yksityisyys, [siirry tästä Tietosuojaopas \(OPH\)](#)
 - Digitaalinen hyvinvointi, [siirry tästä Digitaalisen hyvinvoinnin kulmakivet \(Pelastakaa lapset ry\)](#)
 - *Taloudellisen*
 - Hankinnat perusteltuja ja kiertotalouden periaatteet huomioivia

Pienennä digitalisaation ympäristöjalanjälkiä, kasvata kädenjälkeä

- ✓ Uusia laitteita ostetaan harkiten, suositaan tuotteita palveluna (esim. vuokraus) tai tuotteiden elinkaarta pidentäviä hankintapaikkoja (esim. käytettyjen laitteiden myyntipaikat).
- ✓ Laitteista pidetään hyvää huolta ja tätä opetetaan. Laitteita korjataan ja huolletaan sekä huolehditaan asianmukaisesta kierrätyksestä.
- ✓ Suositaan kiinteää laajakaistaa mobiiliverkon sijaan
- ✓ Valtaosa maailman internetliikenteen sähkönkulutuksesta on videoiden lataamista ja lähettämistä. Pidä suurissa etäkokouksissa kamera päällä vain puhuessasi.
- ✓ Tallennetaan vain tarpeellinen.
- ✓ Suljetaan digilaitteet, kun niitä ei tarvita.

- ✓ Hankkeen digitaalisella toiminnalla tavoitellaan kestävämpää maailmaa.
- ✓ Hankkeen osallistujien tietoisuus ja taidot digitalisaation negatiivisten ympäristövaikutuksien pienentämisestä kasvavat.

Lähteet: Andersson (2022), Miten suunnittelet ja toteutat ympäristövastuullisen-hankkeen (video, OPH), Toivonen (2020).

Hankkeen suunnittelu

Tässä
osiossa:

Kerrotaan hankkeen suunnittelusta oppilaiden, henkilöstön ja hankekumppanien kanssa

- Oppilaiden osallistaminen
- Henkilökunnan osallistaminen
- Hankekumppanien ja yhteistyötahojen sitouttaminen vastuullisuuteen

Kootaan hankkeen suunnitteluvaiheen vastuullisuustoimenpiteet tarkistuslistaan.

Tuetaan hankehakemuksen kirjoittamisprosessia.

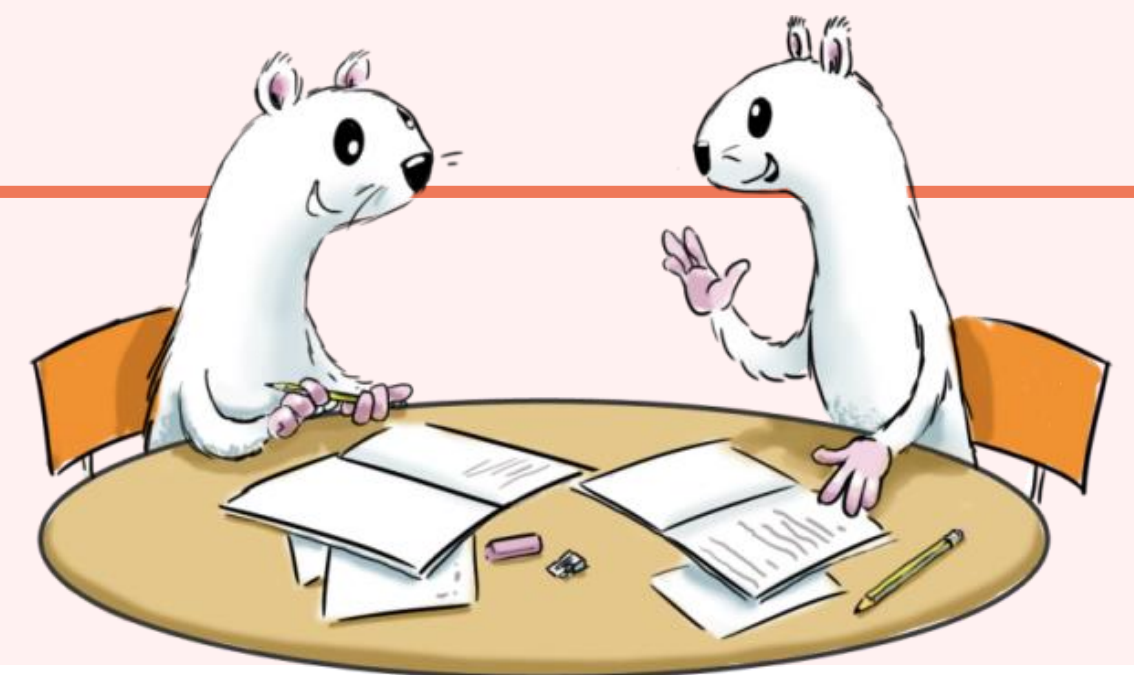

Hankkeen suunnittelu osaksi toimintaympäristöä

- Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty – jotta hanke ei jää irralliseksi kokonaisuudeksi suunnitteluun kannattaa varata aikaa. Näin hanke on myös helpompi toteuttaa.
- Sitokaa hanke vastuullisuuden viitekehykseen ([dia 7](#)).
- Viitatakaa hakemuksessa ohjaavien asiakirjojen tavoitteisiin, joihin hanke vastaa. Esim:
 - *”Koulumme opetussuunnitelman tavoitteena on...”*
 - *”Edistämme tietoja ja taitoja toteuttaa Agenda 2030-tavoitetta 10 paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.”*
 - *”Toteutamme kuntamme sivistysohjelman painopistettä eli edistämme ekologista kestävyttä yrittäjyyskasvatuksen ja STEAM:n keinoin.”*
- Vastuullisuuden teeman monitahoisuus sisältää riskin viher –ja vastuullisuuspesulle. Tällä tarkoitetaan harhaanjohtavaa viestintää, jossa kohdennetaan huomio vain positiivisiin asioihin, joilla ei ole kokonaiskuvassa merkittävää vaikutusta. Tämän välttämiseksi johdonmukainen viestintä ja valintojen perusteleminen on tärkeää.

Hakemuksen kirjoittamisen tueksi:

- Mihin tarpeeseen hanke vastaa?
- Millaisia tietoja, taitoja ja arvoja oppilaat ja/tai henkilökunta kehittävät?
- Miten hanke nivoutuu osaksi vastuullisuuden viitekehystä?
- Miten suunniteltu toiminta tukee kestäväää kehitystä eli on vastuullista tekemistä?

Viestinnän suunnitleminen

- Suunnitelmallinen viestintä on vastuullista toimintaa sekä helpottaa hankkeen toteuttamista ja raportointia.
- Sisäisen viestintä varmistaa tiedonkulun, toiminnan näkyvyyden ja osallistumisen mahdollisuudet. Ulkoinen viestintä tuo hankkeen hyvät käytänteet ja tuotokset suuremman yleisön hyödynnettäväksi.
- Viestintätoimenpiteiden kautta edistetään hankkeen tavoitteita, voidaan arvioida toimintojen onnistumista ja tehdä tarvittaessa muutoksia suunnitelmiin jo hankeaikana.
 - Esimerkki: Kuinka monta henkilökunnan jäsentä osallistui yhteiseen ideointitilaisuuteen? Jos osallistujamäärä jäi alhaiseksi, mitä voisi tehdä toisin?
- Hankkeelle on suositeltavaa laatia viestintäsuunnitelma.
[Katso esimerkki seuraavalta sivulta.](#)

Esimerkki taulukkomuotoisesta viestintäsuunnitelmasta

Milloin viestitään?	Ennen/aikana /jälkeen liikkuvuuden	Mistä viestitään? (sisältö ja tavoite)	Kenelle viestitään? (kohderyhmä)	Missä viestitään? (julkaisukanava)	Kuka viestii? (vastuuhenkilöt)
Tammikuu vko 3	Ennen	Yhteinen ideointitilaisuus	Koulun koko henkilökunta	Wilma	Opettaja x
Tammikuu vko 5	Ennen	Oppilasvalintojen toteuttaminen	8lk oppilaat, opettajat ja huoltajat	Wilma Instagram	Rehtori Koulun somevastaava
Huhtikuu	Aikana	Vihreästä matkustamisesta	Kouluyhteisö ja sidosryhmät	Koulun Instagram-tili, story ja feed	Oppilaat x,y ja z
Toukokuu	Jälkeen	Liikkuvuuden teemasta ja toteutuksesta	Kuntalaiset	Paikallislehti	Oppilaat a ja b kirjoittavat juttupohjan, opettaja f koordinoi

Arvioinnin suunnittelu

- Suunnitteluvaiheessa hankkeelle asetetaan tavoitteet, joihin toiminnalla pyritään. Näitä voivat olla esimerkiksi oppimistulokset, tiedot, taidot ja asenteet Erasmus+ painopistealueet huomioiden.
- Suunnitteluvaiheeseen kuuluu myös hankkeen arvioinnin suunnittelu. Arvioinnin tulisi olla jatkuvaa ja monipuolista.
- Arvioinnin suunnittelussa huomioidaan kuka, mitä, miten ja milloin arvioi sekä mitä laadullisia ja määrällisiä mittareita käytetään.

Hankkeen aikana kannattaa pitää myös hankelokia eli päiväkirjaa, josta selviää aikajärjestyksessä toteutetut toiminnot ja lisätiedot.

Taulukko 2. Esimerkki hankkeen jatkuvan arvioinnin toteuttamisesta

Arvioitava toiminta (esim.)	Arvioinnin sisällöt	Arviointitavat	Kuka arvioi	Millon arvioi?
Viestintä	Toteutus (kyllä/ei) Monipuolisuus Tavoittavuus (lukumäärät)	Tilastojen kokoaminen	Erasmus-koordinaattori /tiimi	Säännöllisin väliajoin
Vastuullisuus	Toteutus (kyllä/ei)	Tarkistuslista (kyllä/ei) Kysely (laadullinen)	Hankkeen osallistujat	Hankkeen lopussa
Täydennys-koulutuskurssi	Oppimistavoitteet	Sähköinen kysely Oppimispäiväkirja Esitelmä tai julkaisu	Osallistujat (henkilökunta)	Aikana/jälkeen
Virtuaalinen tapaaminen	Tapaamisen tavoitteet	Kirjallinen tai suullinen palaute Esitelmä tai julkaisu	Osallistujat (oppilaat ja henkilökunta)	Aikana/jälkeen

Suunnittelemme henkilöstöliikkuvuutta

- Yhteisön osallistaminen alkaa hankkeen suunnitteluvaiheessa.
- Suunnitteluvaiheessa pohditaan koko henkilökunnan osallisuuden mahdollistaminen: Miten ”reissuun” lähtijät valitaan? Mitä muita tapoja on osallistua hankkeen toimintaan? Miten hankkeen teema edistää yhteisön arkityössä tarvitsemia tietoja ja taitoja?
- Onnistunut liikkuvuushanke vaatii johdon perehdytyksen ja tuen, jotta hankkeen suunnitteluun ja toteutukseen käytössä olevat työaikaresurssit ovat tiedossa.
- **Yksikön henkilökunnalla on useita vaihtoehtoja osallistua suunnitteluprosessiin:**
 - Hakuilmoituksen painopistealueisiin perustuvien tarpeiden ja toiveiden kartoitus
 - Hankkeen sisältöjen ja toteutuksen ideointi
 - Sisäisen ja ulkoisen viestinnän suunnittelu ja toteutus
 - Hanketoiminnan arvioinnin suunnittelu
 - Hankehakemuksen kirjoittaminen
 - Kollegoiden tukeminen esim. vieraan kielen käytössä

Tavoitteena:

- Varmistaa liikkuvuudelle lähtevien osallistujien avoin ja tasapuolinen valintaprosessi ja selvittää tähän käytössä olevat tukimuodot.
- Sitouttaa yhteisö ja johto mukaan.
- Varmistaa riittävä resurssointi ja yhteiset pelisäännöt.
- Suunnitella sisäisen ja ulkoisen viestinnän toteuttaminen sekä hankkeen arviointi.

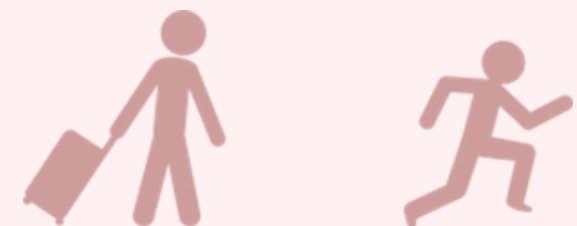

Suunnitellemme oppilasliikkuvuutta

- Oppilaiden osallisuus alkaa jo hankkeen suunnitteluvaiheessa.
- Suunnitteluvaiheessa pohditaan, miten oppilaiden valintaprosessi toteutetaan, mitkä ovat valintakriteerit ja millaisia erilaisia tapoja oppilailla on osallistua hankkeen toimintaan.
- Oppilaat valmistellaan kertomalla tarpeelliset taustatiedot
 - Mikä on EU ja Erasmus+?
 - Mitä tarkoittaa liikkuvuus ja hanke?
 - Mikä on oppilasliikkuvuuden tavoite?
 - Miten liikkuvuus vaikuttaa koulun toimintaan?
 - Ketkä voivat päästä ”reissuun”? Mitä muita tapoja on osallistua?
- **Oppilaat voivat osallistua suunnitteluvaiheeseen eri tavoin:**
 - Hankkeen teeman ideointi (oppilaiden tarpeet ja toiveet)
 - Hankkeen sisältöjen ja toteutuksen ideointi
 - Hankkeen teemaan liittyvien asioiden opiskelu (esim. ympäristövastuullisuus)
 - Liikkuvuusjakson hakuprosessiin osallistuminen
 - Hankkeen tiedotukseen ja viestintään osallistuminen

Tavoitteena:

- Mahdollistaa erityisesti vähemmän mahdollisuuksia omaavien henkilöiden osallistuminen hankkeeseen ja selvittää tähän käytössä olevat tukimuodot.
- Varmistaa osallistujien avoin ja tasapuolinen valinta.
- Ottaa oppilaat aktiivisiksi toimijoiksi jo hankkeen suunnitteluvaiheessa.

Suunnittelemme yhteistyöhanketta

- Erasmus+ -yhteistyöhankkeet voivat olla kumppanuushankkeita (vähintään 3 organisaatiota kolmesta eri kohdemaasta) tai pienimuotoisia kumppanuushankkeita (vähintään 2 organisaatiota kahdesta eri kohdemaasta).
- Yhteistyöhankkeen suunnittelussa huomioidaan ohjelman yhteiset painopistealueet eli toiminta on vastuullista.
- **Mukana olevat organisaatiot käyvät suunnitteluvaiheessa esim. yhteisen verkkotapaamisen kautta keskustelun:**
 - Mitä vastuullisuus oikeastaan tarkoittaa?
 - Mitä painopistealueita valitaan hankkeen teemoiksi?
 - Mitä toimintatapoja valitaan
 - Osallisuuden ja moninaisuuden tukemiseen
 - Ympärisövastuullisuuden edistämiseen
 - Viestinnän ja arvioinnin toteuttamiseen
 - Kirjataan yhdessä sovitut käytänteet. Lupausta tai sopimusta on mahdollista käyttää myös hankehakemuksen liitteenä. [Siirry lataamaan valmis pohja tästä linkistä.](#)
 - Jaetaan tehtävät ja vastuut osallistuvien organisaatioiden sisällä ja niiden kesken sekä nimetään tehtävien vastuuhenkilöt.

Tavoitteena:

- Hankekumppanit ovat yhdessä määritelleet, mitä vastuullisuus tarkoittaa.
- Hankekumppanit ovat määritelleet käytännön vastuullisuustoimenpiteet.
- Hankekumppanit ovat sitoutuneet toimimaan vastuullisesti läpi hankeproessin ja tehneet tästä myös kirjallisen lupauksen.

Tarkista nämä kuntoon suunnitteluvaiheessa

YHTEYS VASTUULLISUUTEEN	✓
Hankkeen aihe, teemat ja sisällöt liittyvät kestäväan kehityksen tavoitteiden edistämiseen.	
Hankkeen käytännön toiminnoissa toimitaan ympäristövastuullisesti, taloudellisesti vastuullisesti ja sosiaalisesti vastuullisesti.	
Matkustamisen tarpeellisuutta harkitaan tarkoin. Suositetaan esim. etäyhteyksiä.	
Hankkeen liikkuvuuksissa suositetaan lähikohteita.	
Hankkeen liikkumisvalintojen ympäristökuorma arvioidaan ja selvitetään vihreän matkustamisen vaihtoehdot.	
Hankkeen digitaalisissa toiminnoissa käytetään digipäästöjä vähentäviä toimintatapoja.	
Hankekumppanien kanssa keskustellaan vastuullisuudesta ja sovitaan konkreettiset vastuullisuustoimet, joihin kaikki sitoutuvat.	

YHTEYS KOULUN TOIMINTAAN	✓
Liikkuvuuden suunnitteluun varataan riittävästi aikaa.	
Hanke linkittyy kansainvälisiin ohjaaviin asiakirjoihin (esim. Agenda 2030-tavoitteet, Erasmus+-ohjelman painopisteet).	
Hanke linkittyy kansallisiin ja kuntatasoisiin asiakirjoihin - VASU, OPS tai LOPS - Kunnan strategia ja sivistysohjelma	
Hanke linkittyy koulun ohjaaviin asiakirjoihin - Koulun opetussuunnitelma ja painopistealueet - Kansainvälisyysuunnitelma - Lukuvuosisuunnitelma	
Hanke on osa koulun tapahtumia.	
Hanke on osa koulun jokapäiväistä arkea.	
Hanke näkyy koulun oppimisympäristöissä.	

OSALLISUUS	✓
Kaikilla henkilökunnan jäsenillä on mahdollisuus osallistua hankkeeseen.	
Henkilökunnan jäsenillä on erilaisia tapoja osallistua hankkeeseen.	
Hankkeen työmäärä on jaettu kohtuullisesti ja tasaväkisesti eri henkilöiden kesken.	
Kaikilla koulun oppilailla on mahdollisuus osallistua hankkeeseen.	
Oppilailla on erilaisia mahdollisuuksia osallistua hankkeeseen.	
Oppilailla on aktiivinen rooli hankkeen eri vaiheissa (suunnittelu, toteutus, raportointi).	
Erityisesti vähemmän mahdollisuuksia omaavien henkilöiden osallistumisen mahdollisuuksia edistetään ja tarvittavat tukimuodot arvioidaan.	

VIESTINTÄ JA ARVIOINTI	✓
Hankkeen viestintä on avointa ja läpinäkyvää.	
Hankkeelle tehdään viestintäsuunnitelma.	
Hankkeen toiminnasta pidetään hankelokia eli päiväkirjaa raportoinnin helpottamiseksi.	
Hankkeen viestintä on saavutettavaa ja käyttäjäystävällistä.	
Hanketoiminnan monipuolinen arviointi on suunniteltu.	

Hankkeen toteutusvaihe

Tässä
osiossa:

Jaetaan hankkeen toteutusvaihe liikkuvuudelle lähtemiseen ja liikkuvuuden vastaanottamiseen.

Kootaan hankkeen toteutusvaiheen vastuullisuustoimenpiteet tarkistuslistaan. Listan avulla löydät käytännön esimerkkejä hankehakemuksen kirjoitusprosessiin.

Kun hanke on suunniteltu hyvin,
on helppo lähteä toteuttamaan
itse liikkuvuutta!

Toteutusvaiheeseen voi kuulua myös
liikkuvuuden vastaanottaminen – osana
hanketta tai muusta syystä.
Vastaanottamisessa on samat
mahdollisuudet vastuulliseen esimerkkiin
kuin liikkuvuudelle lähtiessä.

Toteutusvaiheeseen liittyy useita
käytännön valintoja: Mitä pakataan
mukaan? Missä majoitutaan? Mihin
lounaalle ensimmäisenä päivänä? Onko
aikaa ostosten tekemiseen? Hyödynnä
käytännön vinkit seuraavilta sivuilta.

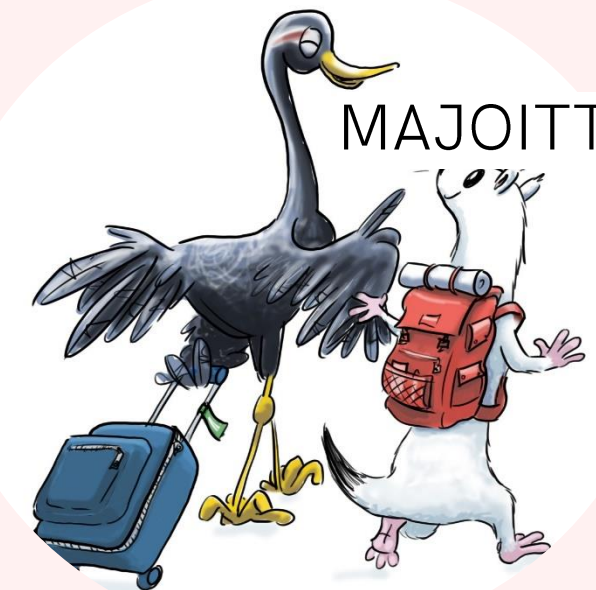
LIKKUMINEN

VALMISTAUTUMINEN

MAJOITTUMINEN

RUOKAILU JA
OSTOKSET

KÄYTTÄYTYMINEN JA
VIESTINTÄ

Tarkista nämä kuntoon toteutusvaiheessa

A) LIIKKUVUUDELLE LÄHTEMINEN

Liikkuvuuden valmistelu	✓
Liikkuvuudelle lähtijät osaavat antaa esimerkkejä, miten vastuullisella toiminnalla voidaan edistää kestävän kehityksen tavoitteita.	
Matkakohteeseen tutustutaan etukäteen monipuolisesti – kulttuuri, yhteiskunta, luonto.	
Kohteesta kerättyä tietoa käytetään liikkuvuuden suunnittelussa.	
Lainataan matkatavaroita uuden ostamisen sijaan.	
Pakataan kevyesti.	
Hankitaan aineettomia tuliaisia ja lahjoja.	

Liikkuminen	✓
Ei matkusteta sairaana.	
Lennettäessä matkustetaan turistiluokassa.	
Lennettäessä vältetään välilaskullisia lentoja.	
Kohteessa pitkillä matkoilla suositetaan junamatkustamista lentämisen sijaan.	
Kohteessa lyhyillä matkoilla suositetaan julkista liikennettä, kimpakyytejä, pyörää ja kävelemistä.	

A) LIIKKUVUUELLE LÄHTEMINEN	
Majoittuminen	✓
Majoitutaan kollegan luona, perheessä tai pienessä paikallisessa hotellissa.	
Kierrätetään ja minimoidaan jätteet.	
Käytetään vettä ja sähköä säästeliäästi.	
Ruokailu ja ostokset	
Suositaan paikallisia yrityksiä.	
Huomioidaan paikallinen ruokakulttuuri ja -tavat.	
Huomioidaan ruuan eettisyys ja ekologisuus. Suositaan kasvisruokaa.	
Testataan paikallisia erikoisuuksia.	
Vältetään ruokahävikkiä.	

Pullovettä ostettaessa suositaan paikallista. Pyritään vesipullon uudelleentäyttöön.	
Huomioidaan matkamuistojen kulttuurisensitiivisyys.	
Vältetään uhanalaisista kasveista tai eläimistä tehtyjä tuotteita ja kopiotuotteita.	
Ostetaan harkiten ja vain sellaista, jonka tunnistaa.	
Ei oteta matkamuistoja luonnosta.	
Käyttäytyminen ja viestintä	
Ollaan kohteliaita ja ystävällisiä.	
Pukeudutaan asiallisesti ja kunnioittavasti tilanteen ja paikan mukaan.	
Kysytään lupa kuvien ottamiseen ja käyttämiseen.	
Annetaan positiivista ja rakentavaa palautetta vastuullisuudesta paikallisille toimijoille.	
Kerrotaan vastuullisuushuomioista sosiaalisessa mediassa.	

B) LIIKKUVUUDEN VASTAANOTTAMINEN	✓
Vierailu suunnitellaan huolellisesti.	
Oppilaat osallistuvat vieraiden vastaanottamisen suunnitteluun ja toteutukseen.	
Vierailun tarkoituksesta ja toteutuksesta viestitään koululla ja koulun ulkopuolelle.	
Vieraille kerrotaan vastuullisuudesta.	
Mahdollisimman moni koulun oppilaista ja henkilökunnasta saa vierailusta kansainvälisyyskokemuksen.	
Tutustaan vierailijoiden kulttuuriin etukäteen ja toimitaan vierailun aikana kulttuurisensitiivisesti.	

Käytännön järjestelyissä huomioidaan samat asiat kuin liikkuvuudelle lähtiessä, esim.:

- Suositaan julkista liikennettä, pyörää ja kimpakyytejä.
- Suositaan paikallisia yrityksiä.
- Huomioidaan ruokailun ekologisuus ja eettisyys. Suositaan kasvisruokaa ja vältetään ruokahävikkiä.
- Majoitutaan kollegan luona, perheessä tai pienessä paikallisessa hotellissa.

Hankkeen arviointi ja raportointi

Tässä
osiossa:

Kannustetaan pohtimaan yhdessä vastuullisuuden toteutumista hankkeen aikana ja opitun sitomista osaksi toimintaympäristöä.

Kootaan hankkeen arviointiin ja raportointiin liittyvät vastuullisuustoimenpiteet tarkistuslistaan.

Hyvin suunniteltu hanke on helppo toteuttaa ja raportoida.
Suunnittelu -ja toteutusvaiheessa laaditut dokumentit ja kerätty tieto (esim. kirjallinen ja suullinen palaute) toimivat lähtökohtana loppuraportin kirjoittamiselle.

Vastuulliseen toimintaan kuuluu, että loppuraportti ei jää yhden henkilön vastuulle vaan sen tuottamiseen osallistetaan myös oppilaat ja muut hankkeeseen osallistuneet.

Pohtikaa yhdessä osallistujien (oppilaat/henkilökunta/hankekumppanit) kanssa liikkuuvuuden jälkeen:

Missä onnistuttiin?
Mikä ei toiminut ja miksi ei?
Mitä opittiin?
Miten opittu jää käyttöön ja leviää yhteisössä?

Loppuraportti ja tulevan ideointi

Hankehakemus

Viestintäsuunnitelma
Arvioinnin kirjaukset

Vastuullisuuden
tarkistuslista

Hankeloki/
päiväkirja

Tarkista nämä kuntoon liikkuvuuden jälkeen

HANKKEEN ARVIOINTI JA RAPORTOINTI

Kerätään palautetta ja arviointia tehdyistä ja vastaanotetuista liikkuvuuksista.

Jaetaan liikkuvuuksien aikana opittuja asioita yhteisössä.

Arvioidaan hankkeen aikana opittua suhteessa tavoitteisiin.

Arvioidaan vastuullisuustekojen toteutumista hankkeen aikana.

Viestitään hankkeen tuloksista viestintäsuunnitelman mukaisesti.

Laaditaan hankeraportti suunnitteludokumenttien, osallistujien palautteiden ja hankelokin perusteella.

Pohditaan mahdollisia jatkohankeideoita tulevaisuutta varten.

Tarkistuslistan voi ladata kokonaisuudessaan [Oulusta Maailmalle-sivustolta!](#)

Lähteet

Andersson, C. 2022. *Digitaalinen siirtymä ei ole automaattisesti vihreää*. <https://tem.fi/-/digitaalinen-siirtyma-ei-ole-automaattisesti-vihreaa>

Euroopan komissio, 2019. *Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukkojen osallisuus -ja moninaisuusstrategia*. Saatavilla: [study template \(europa.eu\)](https://study-template.europa.eu)

Euroopan komissio, 2023. *Erasmus+-ohjelma / Ohjelmaopas*. Saatavilla: https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sites/default/files/2023-11/2024-Erasmus%2BProgramme-Guide_FI.pdf

Härmä, T. & Nasib, N. *Kestävän kehityksen keskeiset käsitteet*. Teoksessa *Kestävä tulevaisuus* (toim. Pohjonen, H., Korhonen, A., Mikkola, K., Liimatainen, A., Suvanto, S.). Opetushallituksen verkkosivut: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kestavan-kehityksen-keskeiset-kasitteet>. Julkaistu: 11.5.2021. Viitattu: 8.8.2024.

Lapin ammattikorkeakoulu, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti. *Koulutusmateriaalit - Vastuullisuus*. [Vastuullisuus – Tourism ABC \(eoppimispalvelut.fi\)](https://eoppimispalvelut.fi/vastuullisuus-tourism-abc)

Opetushallitus, 2011. *Kotikansainvälisyys – kansainvälisyystaitoja kaikille*. Kuvio: *Koulujen kansainvälisyyden tasot voidaan esittää kolmiona, jossa tasojen koko rinnastuu toimintaan osallistuvien määrään* (Paula Mattila & Al.). Saatavilla: [oph kotikansainvälisyys 5.pdf](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/E%2B%20ja%20ESC-ympe%20A4rist%20B6vastuullisuusstrategia%202021-2027_taitettu.pdf)

Opetushallitus, 2023. *Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot-ohjelmien Suomen kansallisen toimiston ympäristövastuullisuusstrategia*. Saatavilla: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/E%2B%20ja%20ESC-ympe%20A4rist%20B6vastuullisuusstrategia%202021-2027_taitettu.pdf

Opetushallitus, 2024. *Akkreditoitujen liikkuvuushankkeen raportointi (KA121-VET)*. Opetushallituksen verkkosivut. [Akkreditoitujen liikkuvuushankkeen raportointi \(KA121-VET\) | Opetushallitus \(oph.fi\)](https://www.oph.fi/akkreditoitujen-liikkuvuushankkeen-raportointi-ka121-vet)

Lähteet

Opetushallitus, 2024. *Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot-ohjelmien painopisteet.*

Opetushallituksen verkkosivut. <https://www.oph.fi/fi/ohjelmat/erasmus-ja-euroopan-solidaarisuusjoukot-ohjelmien-painopisteet>

Opetushallitus, 2024. *Miten suunnittelet ja toteutat ympäristövastuullisen kansainvälisen hankkeen? (video).* Katsottavissa: [Miten suunnittelet ja toteutat ympäristövastuullisen kansainvälisen hankkeen? \(youtube.com\).](https://www.youtube.com/watch?v=...)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2023:45. *Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen digitalisaation tahtotila.* Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165249/OKM_2023_45.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Toivonen, L. 2020. *Viisi kysymystä digitalisaation ympäristövaikutuksista.* <https://www.sitra.fi/artikkelit/viisi-tarkeaa-kysymysta-digitalisaation-ymparistovaikutuksista/>

Vastuullisuuden tietopankki -Mitä tarkoittaa viher- ja vastuullisuuspesu? Verkkosivusto. [Tietopankki \(showyoursustainability.com\)](https://showyoursustainability.com)

Ympäristöministeriö, 2023. *Mitä on kestävä kehitys?* Ympäristöministeriön verkkosivut. <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

